

Simona Porwoł

Akademia Nauk Stosowanych w Raciborzu

ŚRODKI UNIJNE JAKO ŹRÓDŁO DOCHODU BUDŻETU GMINY LUBOMIA W LATACH 2019-2022

Streszczenie (abstrakt): Celem niniejszej pracy jest wskazanie istoty wpływów środków unijnych do budżetu gminy Lubomia. Praca zawiera treści skupiające się na pojęciu gminy oraz jej zakresie działania, a także samodzielności finansowej. Skoncentrowano się na przedstawieniu budżetu gminy oraz jego strukturze i zasadach działania. Scharakteryzowane zostały podstawowe fundusze unijne oraz szczegółowo opisano założenia Europejskiego Funduszu Społecznego Plus. Przeanalizowano działalność gminy, uwzględniając inwestycje realizowane zarówno z własnego wkładu finansowego, jak i przy wsparciu funduszy unijnych, w latach 2019-2022.

Słowa kluczowe: jednostka samorządu terytorialnego, gmina, budżet, dochody jednostek samorządu terytorialnego, fundusz unijny

EU FUNDS AS A SOURCE OF INCOME FOR THE BUDGET OF THE LUBOM MUNICIPALITY IN THE YEARS 2019-2022

Abstract: The aim is to indicate the essence of revenues from EU funds to the budget of the Lubomia commune. The work contains content focusing on the concept of a commune and its scope of operation, as well as financial independence. The focus was on presenting the commune budget and its structure and operating principles. The basic EU funds were characterized and the assumptions of the European Social Fund Plus were described in detail. The commune's activities were analyzed taking into account investments carried out both with its own contribution and with the support of EU funds in 2019-2022.

Keywords: territorial self-government unit, commune, budget, income of local government units, EU fund

Wstęp

Tematem pracy są środki unijne jako źródło dochodu budżetu gminy Lubomia w latach 2019-2022. Zagadnienia, które zawarłam w artykule, zostały już wcześniej omówione w mojej pracy dyplomowej, która została obroniona na Akademii Nauk Stosowanych w Raciborzu w 2024 roku. Temat finansowania z funduszy unijnych budżetu jednostek samorządu terytorialnego jest istotny z kilku powodów. Przede wszystkim środki te stanowią znaczące wsparcie dla realizacji inwestycji związanych z infrastrukturą i ochroną środowiska. Możliwość skorzystania z takiego wsparcia mobilizuje gminę do aktywnego zaangażowania się w rozwój lokalny, co z kolei zwiększa atrakcyjność danego obszaru dla społeczności. Dzięki unijnym funduszom gmina może efektywniej reagować na potrzeby mieszkańców oraz podejmować działania sprzyjające zrównoważonemu rozwojowi. Omówiłam pojęcie gminy oraz jej zadania. W dalszej części pracy prezentuję definicję

budżetu gminy, jego strukturę oraz opisując zasady konstruowania budżetu. Przedstawiona została charakterystyka podstawowych funduszy unijnych, które dzielą się na: Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Europejski Fundusz Społeczny Plus, Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich, Europejski Fundusz gwarancji Rolnej, Europejski Fundusz Morski, Rybacki i Akwakultury. W dalszej części został szczegółowo omówiony EFS+. Na zakończenie pokazano, jakie inwestycje gmina wykonała przy wsparciu finansowym z funduszy unijnych oraz budżetu własnego w latach 2019-2022.

1. Pojęcie gminy i jej zadania

Gmina stanowi podstawową jednostkę samorządu terytorialnego w Polsce, a jej funkcjonowanie reguluje ustawa z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym. Gmina ma na celu zaspokajanie potrzeb społeczności lokalnych oraz zapewnienie mieszkańcom wysokiej jakości życia¹.

Władzą wykonawczą w gminie jest wójt (w gminach wiejskich), burmistrz (w gminach miejskich) lub prezydent miasta (w dużych miastach). Osoby te są wybierane w wyborach powszechnych i odpowiadają za realizację polityki gminy oraz zarządzanie jej budżetem. Równolegle działa rada gminy, która pełni funkcję uchwałodawczą, podejmując decyzje dotyczące lokalnych regulacji, budżetu oraz planów rozwoju².

Gmina realizuje zarówno zadania zlecone przez administrację rządową, jak i własne, wynikające z lokalnych potrzeb społeczności³.

Zadania własne gminy obejmują m.in. zarządzanie przestrzenią, czyli planowanie zagospodarowania terenu oraz ochronę środowiska, a także edukację, w której gmina prowadzi publiczne szkoły i przedszkola. Kolejnym ważnym zadaniem jest pomoc społeczna, polegająca na organizowaniu wsparcia dla osób w trudnej sytuacji życiowej oraz kultura i sport, w ramach których gmina wspiera działalność kulturalną i sportową w społeczności lokalnej⁴.

Zadania zlecone natomiast to te, które gmina realizuje na rzecz administracji rządowej. Należą do nich ochrona zdrowia, w ramach której gmina organizuje usługi zdrowotne, takie jak szczepienia oraz bezpieczeństwo publiczne, związane z utrzymaniem porządku i ochroną przeciwpożarową. Gmina zajmuje się również zarządzaniem odpadami, realizując przepisy dotyczące gospodarki odpadami. W ten sposób gmina pełni kluczową rolę w zaspokajaniu potrzeb mieszkańców oraz w realizacji polityki państwowej⁵.

Ważnym aspektem funkcjonowania gminy jest współpraca z innymi jednostkami samorządowymi oraz instytucjami państwowymi. Gminy często współdziałają w ramach związków gminnych, co pozwala na efektywniejsze zarządzanie wspólnymi problemami, takimi jak gospodarka odpadami czy ochrona środowiska. Podsumowując, gmina jest

¹ J. Matwiejuk, *Samorząd terytorialny w Polsce*, Białystok 2014, s. 313-315.

² B. Dolnicki, *Samorząd terytorialny*, Warszawa 2021, s. 79-80.

³ P. Drembkowski, P. J. Suwaj (red.), *Komentarz do art. 6 ustawy o samorządzie gminnym*, Legalis 2023.

⁴ P. Drembkowski, P. J. Suwaj (red.), *Komentarz do art. 7 ustawy o samorządzie gminnym*, Legalis 2023.

⁵ P. Drembkowski, P. J. Suwaj (red.), *Komentarz do art. 8 ustawy o samorządzie gminnym*, Legalis 2023.

istotnym elementem polskiego systemu samorządowego, odpowiedzialnym za zaspokajanie potrzeb lokalnej społeczności. Władze gminne, wójtowie, burmistrzowie oraz rady gminne, mają za zadanie skuteczne zarządzanie sprawami publicznymi i dbałość o rozwój regionu, co przyczynia się do poprawy jakości życia mieszkańców⁶.

2. Budżet gminy

Budżet gminy jest rocznym planem finansowym, który określa przewidywane dochody oraz wydatki gminy na dany rok budżetowy. Stanowi on kluczowy dokument, który pozwala na realizację zadań publicznych, zaspokajanie potrzeb mieszkańców oraz rozwój lokalnej społeczności. Budżet gminny jest narzędziem zarządzania finansami publicznymi, które ma na celu efektywne gospodarowanie środkami publicznymi⁷.

Budżet gminy składa się z dwóch podstawowych części: dochodowej i wydatkowej.

Dochody własne obejmują wpływy z podatków lokalnych, opłat oraz innych dochodów, które gmina może samodzielnie ustalać. Przykłady to podatek od nieruchomości, podatek od środków transportowych czy opłaty za usługi komunalne⁸.

Dotacje i subwencje są to środki które gmina może otrzymywać z budżetu państwa w formie dotacji celowych oraz subwencji ogólnej. Dotacje celowe są przeznaczone na konkretne zadania, natomiast subwencje ogólne służą do pokrycia wydatków bieżących⁹.

Wydatki bieżące obejmują koszty związane z funkcjonowaniem gminy, takie jak wynagrodzenia pracowników, wydatki na administrację, utrzymanie szkół czy świadczenie usług publicznych.

Wydatki majątkowe natomiast dotyczą inwestycji oraz zakupów majątku trwałego, takich jak budowa dróg, infrastruktury, obiektów użyteczności publicznej czy modernizacja istniejących zasobów¹⁰.

Wykonywanie budżetu opiera się na przestrzeganiu kilku kluczowych zasad. Po pierwsze, zasady legalizmu, która wymaga, aby wszystkie działania budżetowe były zgodne z obowiązującymi przepisami prawa. Kolejną istotną zasadą jest pełna i terminowa realizacja budżetu, co oznacza, że planowane działania muszą być realizowane w całości i w ustalonym terminie. Ponadto budżetowanie powinno uwzględniać zasadę dyrektywnego charakteru wydatków, co oznacza, że wydatki powinny być realizowane w sposób zgodny z celami i priorytetami określonymi w budżecie. Dodatkowo dokonywanie wydatków powinno być celowe oraz oszczędne, co oznacza, że środki publiczne powinny być wykorzystywane efektywnie i zgodnie z zaplanowanymi celami. Wreszcie przy dokonywaniu wydatków należy stosować zasadę wyboru najkorzystniejszych ofert, co oznacza, że

⁶ P. Drebnkowski, P. J. Suwaj (red.), *Komentarz do art. 64 ustawy o samorządzie gminnym*, Legalis 2023.

⁷ A. Mikos-Sitek (red.), *Komentarz do art. 211 ustawy o finansach publicznych*, Legalis 2023.

⁸ M. Banaszewska, S. Kańduła, J. Przybylska, *Finanse samorządu terytorialnego: ujęcie praktyczne*, Warszawa 2020, s. 76.

⁹ S. Mróz, *Dotacje i subwencja ogólna jako źródło dochodów gmin powiatu radomskiego*, „Studia Ekonomiczne, Prawne i Administracyjne” 2021, nr 1, s. 56-58.

¹⁰ A. Mikos- Sitek (red.), *Komentarz do art. 236 ustawy o finansach publicznych*, Legalis 2023.

wyбір dostawców i wykonawców powinien być dokonywany w oparciu o kryteria efektywności, jakości i ekonomiczności. Te zasady stanowią fundament uczciwego, rzetelnego i efektywnego zarządzania finansami publicznymi¹¹.

3. Fundusze Unijne

Unia Europejska dysponuje różnymi funduszami, które mają na celu wsparcie rozwoju regionów, poprawę jakości życia obywateli oraz realizację polityki spójności. Do głównych funduszy Unii Europejskiej wspierających państwa członkowskie zaliczamy:

- Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (EFRR),
- Europejski Fundusz Społeczny Plus (EFSP+),
- Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW),
- Europejski Fundusz gwarancji Rolnej (EFG),
- Europejski Fundusz Morski, Rybacki i Akwakultury (EFMRA)¹².

EFRR jest jednym z głównych narzędzi finansowych Unii Europejskiej, mającym na celu wspieranie rozwoju regionalnego i zmniejszenie różnic w poziomie rozwoju między regionami. Fundusz koncentruje się na inwestycjach w infrastrukturę, innowacje, ochronę środowiska oraz rozwój małych i średnich przedsiębiorstw. EFRR wspiera projekty, które przyczyniają się do zrównoważonego rozwoju i konkurencyjności regionów.

Fundusz Spójności jest skierowany do państw członkowskich, których PKB na mieszkańca jest poniżej 90% średniej unijnej. Jego celem jest wspieranie projektów związanych z ochroną środowiska oraz rozwojem infrastruktury transportowej. Fundusz Spójności ma na celu poprawę jakości życia obywateli oraz wspieranie zrównoważonego rozwoju w mniej rozwiniętych regionach.

Fundusz Społeczny Plus to program Unii Europejskiej, który ma na celu wsparcie działań związanych z zatrudnieniem, integracją społeczną oraz walką z ubóstwem i wykluczeniem społecznym. Fundusz ten jest częścią szerszej polityki spójności i koncentruje się na poprawie jakości życia obywateli poprzez inwestycje w rozwój umiejętności, edukację, a także wsparcie dla osób znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej.

Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich to program Unii Europejskiej, który ma na celu wspieranie rozwoju obszarów wiejskich oraz poprawę jakości życia mieszkańców tych regionów. Fundusz ten jest częścią Wspólnej Polityki Rolnej i koncentruje się na różnych aspektach związanych z rolnictwem, środowiskiem oraz społeczeństwem. Kluczowe cele Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich to wsparcie dla rolnictwa. Finansowanie działań mających na celu poprawę konkurencyjności sektora rolnego, w tym modernizację gospodarstw i zwiększenie efektywności produkcji. Ochrona środowiska i promowanie zrównoważonych praktyk rolniczych, które przyczyniają się do ochrony bioróżnorodności, zasobów naturalnych oraz walki ze zmianami kli-

¹¹ Mikos-Sitek (red.), *Komentarz do art. 254 ustawy o finansach publicznych*, Legalis 2023.

¹² A. Harasimowicz, *Fundusze pomocowe Unii Europejskiej – fundusze strukturalne i Fundusz Spójności*, Białystok 2022, s. 25-31.

matycznymi. Rozwój obszarów wiejskich poprzez inwestycje w infrastrukturę wiejską, usługi publiczne oraz projekty społeczne, które poprawiają jakość życia mieszkańców obszarów wiejskich. Zwiększenie zatrudnienia przez wspieranie inicjatyw, które mają na celu tworzenie miejsc pracy w sektorze rolnym oraz w gospodarkach lokalnych. Promowanie innowacyjnych rozwiązań i badań w rolnictwie, co prowadzi do zwiększenia efektywności i zrównoważonego rozwoju.

Fundusz Gwarancji Rolnej to instrument finansowy Unii Europejskiej, który ma na celu zapewnienie stabilności dochodów rolników oraz wsparcie dla sektora rolnego w sytuacjach kryzysowych. Fundusz ten jest częścią Wspólnej Polityki Rolnej i koncentruje się na różnych mechanizmach wsparcia.

Fundusz Morski, Rybacki i Akwakultury to program Unii Europejskiej, który wspiera zrównoważony rozwój sektorów związanych z rybołówstwem, akwakulturą oraz ochroną mórz. Fundusz ten jest kluczowym elementem polityki morskiej UE. Cele Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury to m.in. zrównoważony rozwój rybołówstwa, wsparcie dla akwakultury, ochrona środowiska morskiego oraz innowacyjność i badania¹³.

4. Inwestycje realizowane przez gminę Lubomia z funduszy unijnych w latach 2019-2022

Gmina Lubomia aktywnie korzysta z funduszy unijnych, które są przeznaczone na różnorodne inwestycje mające na celu poprawę jakości życia mieszkańców oraz rozwój miejscowości należących do gminy. W okresie od 2019 do 2022 roku gmina Lubomia wykorzystywała środki m.in. z Funduszu Spójności oraz projektów unijnych, które zostały stworzone w celu zagospodarowania przestrzeni oraz polepszenia warunków zamieszkania. Inwestycje te miały na celu poprawę jakości życia mieszkańców poprzez modernizację infrastruktury, rozwój obszarów rekreacyjnych, ulepszenie dostępu do usług publicznych oraz ochronę środowiska. Te działania przyczyniły się do ogólnego postępu gminy, tworząc bardziej sprzyjające warunki do życia. Stymuluje to dalszy rozwój społeczny i gospodarczy w regionie.

Gmina Lubomia czerpała środki z różnych funduszy oraz projektów unijnych, w tym:

- Projekty w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020,
- Projekty w ramach współpracy transgranicznej polsko-czeskiej,
- Projekty w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020,
- Fundusz Spójności,
- Regionalny Program Operacyjny Polska Cyfrowa.

W gminie Lubomia zrealizowano inwestycję przy wsparciu środków unijnych, polegającą na budowie punktu informacji turystycznej wraz z infrastrukturą techniczną przy

¹³ Fundusze Europejskie, <https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/strony/o-funduszach/fundusze-2021-2027/> [dostęp: 23.11.2024].

ulicy A. Mickiewicza w Lubomi. Całkowita wartość projektu wyniosła 436 346,19 zł, z czego wkład własny stanowił 366 766,19 zł, a dotacja wynosiła 69 580,00 zł. Projekt obejmował zagospodarowanie terenu, w tym wykonanie nawierzchni, obramowania oraz nasadzenia, a także budowę wiaty z betonu, stali i elementów drewnianych. Dodatkowo zawierał dostawę i montaż małej architektury, takiej jak ławki, stoły, stojak na rowery, kosz na śmieci oraz stację ładowania rowerów. W ramach projektu zainstalowano także totem zewnętrzny z systemem zdalnego zarządzania treścią, telebim oraz ekspozytor skośny. Został on zrealizowany w 2021 roku z projektu w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020.

Rysunek 1. Punkt informacji turystycznej

Źródło: Urząd Gminy Lubomia

Rysunek 2. Punkt informacji turystycznej

Źródło: Urząd Gminy Lubomia

Rysunek 3. Punkt informacji turystycznej

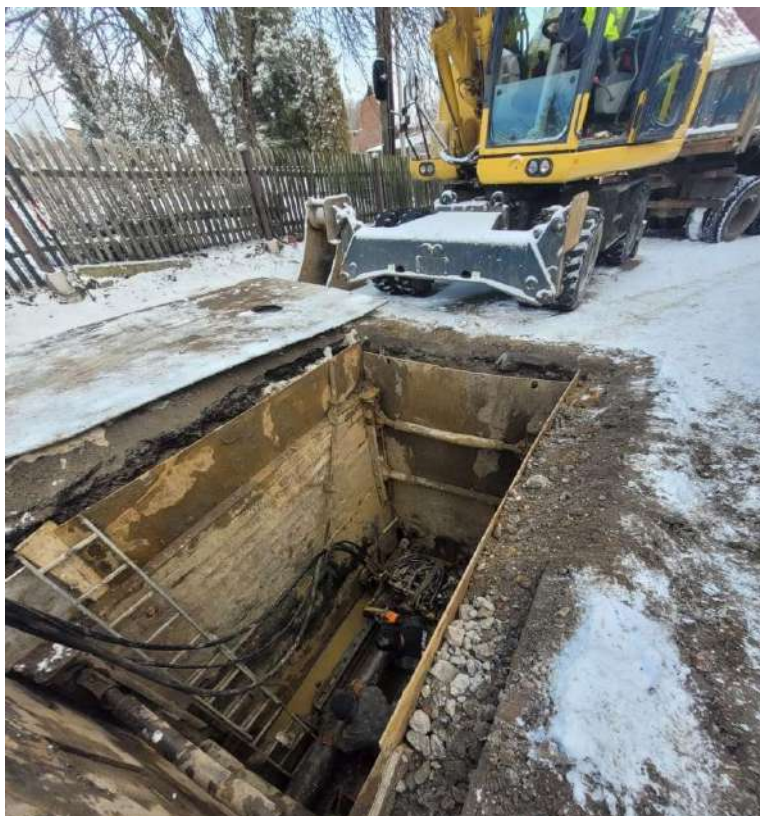
Źródło: Urząd Gminy Lubomia

Innym projektem, który został zrealizowany w ramach środków unijnych, była budowa sieci kanalizacji sanitarnej w sołectwie Lubomia wraz z kolektorem przesyłowym do Miasta Racibórz – projekt współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Funduszu Spójności, Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko – 2021. Całkowita wartość inwestycji wyniosła 35 831 424,30 zł. Gmina na tę inwestycję otrzymała z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (WFOŚ) wkład w wysokości 7 972 000,00 zł oraz 17 941 147,65 zł z Programu Operacyjnego Infrastruktury i Środowiska (POIŚ). Łączna dotacja wyniosła 25 913 147,64 zł zaś wkład z środków własnych wyniósł 9 918 276,65 zł. Inwestycja polegała na zbudowaniu 4 szt. pompowni sieciowych oraz 56 szt. pompowni przydomowych. Odtworzone zostało 25 392,4 m² nawierzchni dróg. W ramach inwestycji zostały podłączone następujące ulice: A. Mickiewicza, Korfantego, Graniczna, Tartakowa, Łąkowa, M. C. Skłodowskiej, Potocka, Leśna, Pogrzebieńska, Uboczna, Kasztanowa, Sportowa, Dębowa oraz Szkolna. Celem tego projektu jest optymalizacja zarządzania gospodarki ściekowej oraz zwiększenie atrakcyjności dla inwestorów i turystów poprzez poprawę stanu środowiska naturalnego za sprawą rozbudowy infrastruktury technicznej.

Rysunek 4. Budowa kanalizacji sanitarnej w sołectwie Lubomia wraz z kolektorem przesyłowym do Miasta Racibórz

Źródło: Urząd Gminy Lubomia

Rysunek 5. Budowa kanalizacji sanitarnej w sołectwie Lubomia wraz z kolektorem przesyłowym do Miasta Racibórz

Źródło: Urząd Gminy Lubomia

Gmina Lubomia dynamicznie rozwija się w obszarze Odnawialnych Źródeł Energii (OZE). Dowodem na to jest udział w programie „Łączy nas energia. Montaż instalacji OZE w budynkach mieszkalnych”. Inwestycje te zostały wykonane w roku 2020. Całkowita wartość inwestycji, którą gmina Lubomia zrealizowała, wynosi 5 012 474,67 zł. Z tej kwoty 3 930 327,53 zł stanowiło dofinansowanie w formie dotacji, a pozostałe 1 082 147,14 zł to wkład własny gminy. W gminie Lubomia zainstalowano łącznie 281 instalacji fotowoltaicznych. Każda instalacja fotowoltaiczna miała moc 3,33 kW. Dodatkowo zrealizowano 156 instalacji kolektorów słonecznych, składających się z 2 modułów oraz 1 zbiornika o pojemności 250 litrów. Ponadto zamontowano 54 pompy ciepła do ciepłej wody użytkowej. Łącznie wykonano 491 instalacji. Montaż instalacji odnawialnych źródeł energii ma na celu zmniejszenie emisji szkodliwych substancji do atmosfery, co przyczyni się do poprawy jakości powietrza. Projekt ten obejmuje obszary wykraczające poza granice lokalne¹⁴.

Podsumowanie

W literaturze przedmiotu często podkreśla się istotność pojęcia gminy, samodzielności budżetowej oraz zakresu jej działania, zarówno w kontekście zadań własnych, jak i zleconych. Wybitni naukowcy wielokrotnie analizowali te kwestie, co znajduje odzwierciedlenie w częstym używaniu tych terminów. Gmina, jako podstawowa jednostka samorządu terytorialnego, odgrywa fundamentalną rolę w funkcjonowaniu administracji publicznej. Jej samodzielność budżetowa umożliwia niezależne zarządzanie finansami, co pozwala na realizację zadań zarówno własnych, jak i zleconych. Ta samodzielność pozwala gminie efektywnie odpowiadać na lokalne potrzeby i stymulować rozwój społeczności lokalnej.

Budżet gminy jako jej kluczowe narzędzie planowania finansowego ma bardzo wielki wpływ na jej działalność oraz rozwój. Realizacja budżetu gminy oraz jego planowanie to niezwykle złożony proces, który wymaga zaangażowania, nadzoru oraz kontroli. Celem każdego budżetu jest efektywne wykorzystanie środków publicznych oraz realizację zamierzonych celów, dlatego zarządzanie budżetem musi być transparentne, odpowiedzialne oraz skuteczne.

Wykorzystywanie funduszy unijnych przez jednostki samorządu publicznego niesie za sobą szereg korzyści. Najważniejszą z nich jest źródło dodatkowych środków finansowych na realizację projektów związanych z modernizacją infrastruktury drogowej, energetycznej, wodociągowej oraz rozwoju turystyki. Dzięki nim gminy mają możliwość realizacji projektów, które są trudne do realizacji jedynie z środków własnych.

Środki unijne odgrywały znaczącą rolę w budżecie gminy Lubomia. Analizując inwestycje wsparte środkami unijnymi, można zauważyć, że gmina zyskała na atrakcyjności dla mieszkańców, inwestorów oraz turystów. Dzięki realizacji tych projektów stała się bardziej konkurencyjna i atrakcyjna dla nowych mieszkańców, co w dalszej perspektywie może

¹⁴ Źródło: Urząd Gminy Lubomia. Informacje otrzymane na wniosek o udostępnienie informacji publicznej.

przynieść korzyści wynikające z rozwoju oraz sprzyjające dobrobytowi społeczności lokalnej.

Bibliografia

1. Banaszewska M., Kańduła S., Przybylska J., *Finanse samorządu terytorialnego: ujęcie praktyczne*, Warszawa 2020.
2. Dolnicki B., *Samorząd terytorialny*, Warszawa 2021.
3. Drembkowski P., Suwaj P. J. (red.), *Komentarz do ustawy o samorządzie gminnym*, Legalis 2023.
4. Fundusze Europejskie <https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/strony/o-funduszach/fundusze-2021-2027/> [dostęp: 23.11.2024].
5. Harasimowicz A., *Fundusze pomocowe Unii Europejskiej – fundusze strukturalne i Fundusz Spójności*, Białystok 2022.
6. Matwiejuk J., *Samorząd terytorialny w Polsce*, Białystok 2014.
7. Mikos-Sitek A. (red.), *Komentarz do ustawy o finansach publicznych*, Legalis 2023.
8. Mróz S., *Dotacje i subwencja ogólna jako źródło dochodów gmin powiatu radomskiego*, „Studia Ekonomiczne, Prawne i Administracyjne” 2021, nr 1.

Dane kontaktowe

Simona Porwoł, Simona.porwol@tlen.pl